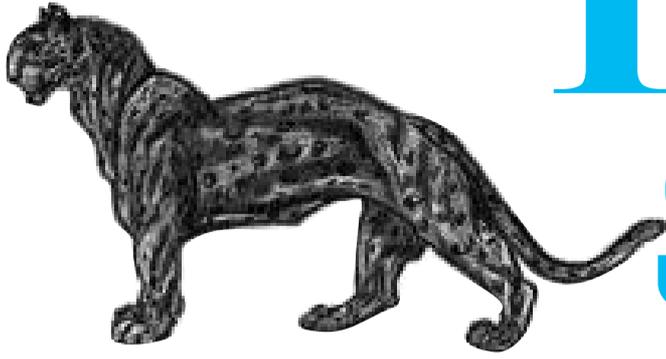

De Kido nomi!

TALIŞON SƏDO

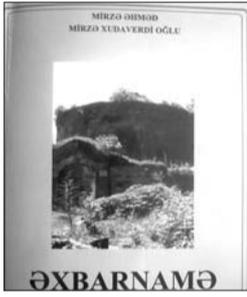
№ 17 (29) 12 may 2012-nə sor

MÜSTƏQİL QƏZET

QİYMƏTİ 40 qəp.

Qəzet həftədə bir dəfə, şənbə günü çıxır

Tı Tolış boştə inə zivoni jiyero çiçi kardə?

ƏXBARNAMƏ

səh 2.

**TALIŞ
dilim**

səh 3.

RAFIQ CƏLİLOV

**Bağır
Coşqun**

səh 4.

75

**Şeyx Zahid
Gilani**

səh 5.

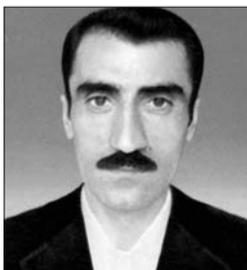
İLDIRIM ŞÜKÜRZADƏ

**POEZİYƏDƏ
BƏNƏ MAYƏZİZƏ
OBİƏ ŞAİR**

səh 6.

ALLAHVERDİ BAYRAMI

**ÇƏŞİM MANDE
BƏ LƏLƏ RO**

səh 7.

ŞİRƏLİ MAQSUD

**ÇƏMƏ Dİ
ƏHVOLOTON**

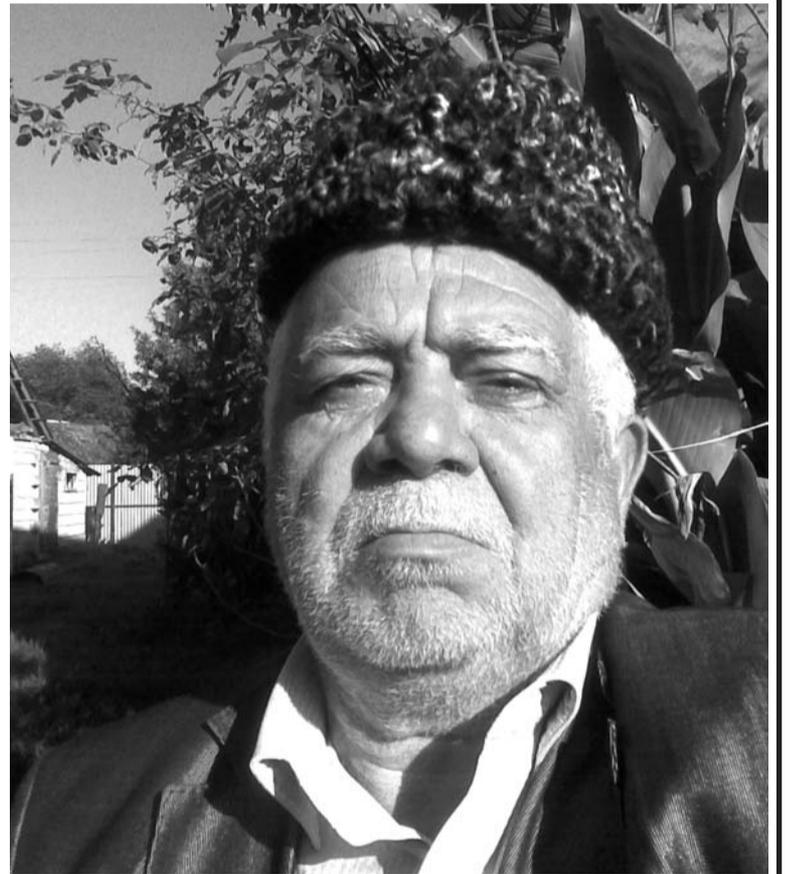
səh 8.

CAMAL LƏLƏZADƏ

Təbrik edirik!

12 may tarixində xalqımızın görkəmli oğlu: jurnalist, pedaqoq, şair, publisist və ən əsası sadıq dost olan Bağırov Bağırın 75 yaşı tamam olur. Bu münasibətlə həm Bağır müəllimi, həm də Bağır müəllimin doğmalarını təbrik edirik.

Allah amanında,
Bağır müəllim!
RTMM və "Talışon Sədo" qəzeti.

(Bağır Coşquna həsr olunmuş şeirlər)

QƏNİ BƏXTƏVƏR

NİZAMİ ZÖHRABİ

KOLATANDA
BİR KİŞİ VAR

("Yom" jurnalının baş redaktoru,
şair-publisist)

Sinəndə döyünən saf bir ürəkdir,
Coşqun bir dənizsən, dalğası yatmaz.
Süfrənin bəzəyi halal çörəkdir,
Dünyanın malını harama qatmaz.

BAĞIR COŞQUNA

Qalacaq dünyada irsin əbədi,
Olacaq and yeri sənin məzarın.
Hikmət xəzinəsi, sənət məbədi
Hər bir sərkərdənin, ünlü yazarın.

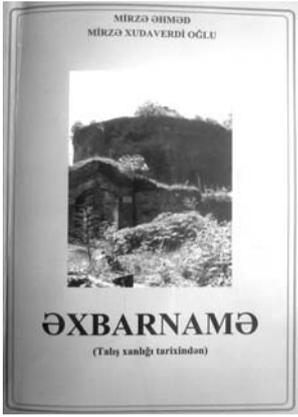
Səsləyib öpürsən eşq mələyini,
O uca Tanrına könül açırsan.
Sinəndən çıxarıb öz ürəyini,
Doğma Kolatana işıq saçırsan.

Hər səhər üstündən mavi Xəzərin,
Doğarsan Günəşdən Azərbaycana.
Şəfəqlər çiləyər odlu nəzərin
Nurlu sabahlara yollar açana.

Səndən uzaq olmaz Şahxanım ana,
Ömrünə biçilib gözəl yarın da.
Ocağın başından getməz bir yana,
Çəkib atasına balaların da.

Varlığın zamanın lütfü, töhfəsi,
Ölümün itkidir bütün bəşərə.
Ömrün insanlığın şərəf lövhəsi,
Sığmaz min kitaba, milyon əş"ara.

Şirin nəğməsən elin, obanın.
Göylər də danışır məhəbbətindən.
Mehriban oğlusən Həzər babanın,
Payla qeyrətindən, səxavətindən.

BAKI - 2009

Çapa hazırlayan:

İshaq Axundov

Redaktor:

Seyidağa Onullahi.

Fars dilindən tərcümə edən:

Əli Hüseynzadə

MİRZƏ ƏHMƏD MİRZƏ XUDAVERDİ OĞLU ƏXBARNAMƏ

(Talış Xanlığının tarixindən)

Oxucuların çoxsaylı xahişini nəsarə alıb "Əxbarnamə" əsərini hissə-hissə öz qəzetimizdə vermək qərarına gəldik. "Əxbarnamənin" elektron variantını bizə təqdim etdiyi üçün "Talış.org" saytına minnətdarıq.

Yayda isə Vilgic mahalının Nəmin kəndində otururdu. Qara xan öz qoşununu toplayıb bir gecə qəflətən basqın edib, onu öldürdü. Ucarütbəli şah tərəfindən vilayətin hakimiyyəti Şücaəddin xan Mehraninin övladına verildi. Onlar Qara xanın qorxusundan öz ata yurdlarını buraxıb, getdilər. Gorganrud kəndində sakin oldular. Butəsər kəndindən ibarət olan öz sərhəd vilayətlərini uzaqdan idarə edirdilər. Bu kəndlərə nayıblar təyin edirdilər.

Zamanın məsləhətinə görə Qara xan Astara mahalının Rudəkənar⁸⁵ kəndin kətxudası Qədim Əli ilə dostluq etdi. Onun qızını alıb, qohum oldu.

Ənbəranı qarət edərkən Qara xanın əsgərləri həmin kəndin sənəmənlığında yeddi yaşlı bir qız ilə bir oğlan tapmışdılar. Oğlan qızın qardaşı idi. Qızın adı Gülzar, oğlanın isə Şahpələng idi. Bunlar Qara xanın hərəmxanasında ev uşağı olub, xidmət edirdilər. Bu uşaqlar dolğunluq dövrünə yetincə qız gözəl olduğundan [Qara xan] onu özünə arvad etdi. Şahpələngə də müəyyən imtiyaz verdi, o etibarlı adam oldu. Şahpələngin yaşı on dördü keçdikdən sonra [Qara xan] onun üçün Sipehkəran⁸⁶ kəndində ev tikdirdi. Vilgic qərb tərəfinin və başqa (kəndlər)in ixtiyarını ona verdi. Onu Sipehkəran kəndində oturtdu ki, Vilgic hakimindən narazı olanlar Şahpələngin ətrafına toplansınlar. Çünki o zaman Vilgic mahalı Qara xana tabe olmurdu. Ona qarşı azgınlıq və üsyan edirdilər. Ceyd⁸⁷ kəndinin bəyzadələri də onlara qoşulmuşdu. Bu bəyzadələr Yar Əhməd bəyin babaları idi. Vilgic mahalının rəisi belə mülahizə edirdi ki: "Şahpələngi Sipehkəran kəndinə təyin etmək Vilgic mahalının işini pozmaq

məqsədini güdür. Ona görə də Şahpələng bəy güclənənə qədər, onu bir bəhanə ilə bu kənddən qovmalıyıq". [Bu məqsəd ilə] bir gecə qəflətən onun üzərinə iki-üç yüzə yaxın atlı göndərdi ki, onu tutsunlar. Təsədüfən Şahpələng bəyin lələsi⁸⁸ İbrahim də haman gecə ov etmək məqsədilə tufəngini götürüb Viş meşəsinə getdi ki, bəlkə bir qırqovul ovlaya bildi. Ağacda bir qırqovul oturmuşdu. [İbrahim lələ] ona qırma atmağa fürsət tapmırdı. "Səhərə bir saat qalmış gəlib xatircəmliliklə bu qırqozulu ovlaram!" - deyər oradan uzaqlaşmışdı. Sübhə bir saat qalmış İbrahim lələ qırqovulu ovlamaq üçün tufəngini götürüb getdikdə Xombelani⁸⁹ yolundan saysız-hesabsız tufəngçi gəldiyini görmüşdü. O, məsələni başa düşüb tez geri dönərək Şahpələngi yuxudan oyadıb, onu xəbərdar etmişdi. Şahpələng bəy arxalığını geyməyə belə fürsət tapmadığından [ancaq] tufəngi ilə patronasını götürüb evdən çölə qaçmışdı. Vilgic qoşunu sürətlə Şahpələngin evinə basqın edib qarətə məşğul oldu. Şahpələng mülazimlərindən bir-iki nəfərə düşməyə güllə atmağa başladı. [Lakin] öz çoxluğuna güvənən Vilgic qoşunu iki-üç nəfər [düşməni] gülləsindən qorxmayıb qarətə məşğul idi.

Amma nə deyim! O yerə Lənkəranın Çayıçı deyirlər. Zahirən o, əhəmiyyətsiz görünür. Lakin qocaların rəvayətinə görə Talışa hakim olmaq istəyən adam, əvvəlcə mütləq Lənkəranın Çayıçı [hissəsini] öz əlinə almalıdır. Qoşun qarətə məşğul idi. Bir anda ətrafdan Şahpələngin başına iki yüzə qədər tufəngçi toplandı. Meydanı qoşunlar daraldılar. Tufəng səsi Lənkərandan Qara xanın qulağına çatdı. O, çox adamla Sipehkəran tərəfə yönəldi. Lakin Qara xan gə-

lənə kimi Şahpələng qoşunu şir kimi məğlub edib, onlardan çoxunu əsir etdi. Onlardan yüz əlli nəfərə kimi əsir aldı. Ona görə də Qara xana [müharibə etmək] növbəti çatmadı. Qara xan qoşunu ilə gəlib gördü ki, Şahpələng bəy bu əsirləri qolu bağlı hazır saxlamışdır. Şahpələngin igidliyinə Qara xan əhsən dedi. Mehribanlıq ilə Şahpələng bəyin saçlarını tumarladı. Ona mərhəbə söylədi. Şahpələng bəy ərz edib dedi: "Ey mənim qocaman yeznəm, siz nə üçün zəhmət çəkmişsiniz. Sizin nökrəriniz ölməmişdir ki, siz belə tülkülərin davasına gələsiniz!".

Qara xan mərhəmətlə Şahpələngə belə dedi: "Tufəng və başqa yaraqların hamısı sənə olsun. Lakin onları [əsirləri] mənə verin!". Onun cavabında Şahpələng [belə] ərz edib dedi: "Qocaman yeznəm, bu mənim birinci ovumdur. Bu əsirlərin hamısını silahları ilə birlikdə mənə vermənizi xahiş edirəm!". Qara xan Şahpələngin istəyini qəbul edib [əsirlərin] hamısını ona verdi. Özü Lənkərana qayıtdı.

Şahpələng bəy əsirlərin hamısını evə gətirdi. Onlara lazımı hörmət göstərdi. Dörd-beş gün öz yanında saxladı. Onlara xələt verdi. Mehribanlıq etdi. Onlar da Şahpələng bəydən bu hörmətləri görüb hamılıqla Şahpələng ilə [dost olmağa] söz verdilər. [Dedilər]: "Siz Sipehkəran kəndindən köçüb Vaqoy kəndinə⁹⁰ gəlin. Orada sakin olun, O kənd Vilgic mahalına yaxındır. Siz bizim canımızı Qara xanın cəngindən xilas etdiniz. Yoxsa o bizi öldürərdi. Biz hamılıqla sizin yanınıza gəlib sizə xidmət və itaət edərək!".

Buna görə Şahpələng Sipehkərandan köçüb Vaqoy kəndinə gəldi. Özünə ev və mənzil tikdi. Vilgic mahalındakı işə yarar və

[işgüzar] adamların hamısı verdikləri sözü müvafiq olaraq ona xidmət və itaət etdilər.

Bir az keçmədi ki, Şahpələng Qara xan ilə birlikdə qoşun çəkib Ceyd qalasını aldılar. Qətl və qarət başladı. Vilgic mahalı tamamilə onlara tabe oldu.

Xudavəndi-ələm Qara xana bir neçə oğul verdi. Onlardan böyüyü Mustafa xan idi. Biri də Şahpələngin bacısı oğlu Mir Əsgər bəy idi. Həqiqətən Qara xanın hər iki oğlu çox igid və zirək idi. Qara xanın bu oğlanları böyüdükdən sonra dünyada kimsəni tanımaq istəmirdilər. O vaxtlarda Mehrani övladından Aslan xan Qəhhar və İbrahim Ağa [adında] iki qardaş vardı. Onlar Gorganrud və Asalim mahalında müstəqil hakim idilər. Onlar da Qara xan kimi rəştlə Hidayət xanın itaətindən çıxmış və Qara xan ilə əhd bağlayıb belə and içmişdilər ki: "Gedib Rəşt vilayətini alsınlar və Hidayət xanı da ortadan götürsünlər".

İzahlar:

83. Şiraz. İranın cənubunda olan Fars vilayətinin mərkəzi şəhəridir. Sədi və Hafiz kimi böyük şairlərin vətəni olmuşdur.

84. Ləmir. İran ərazisindəki Talışda biri Asalim nahiyəsində, digəri şimali Gorganrudda iki Ləmir kəndi vardır. Bu kəndlər Ənzəli-Astara şose yolu üstündədir.

85. Rudəkənar. Astara rayonunun kəndidir.

86. Sipehkəran. Ehtimal ki, Lənkəran rayonunun Səpnəkəran kəndidir.

87. Ceyd. Ərdəbil şəhristanının Nəmin rayonunda, Ərdəbildən 30 km şimal-şərqdə bir dağ kəndidir.

88. Lələ. Saraylarda şahzadələrin fiziki və mənəvi tərbiyəsi ilə məşğul olan şəxsə deyildir. Ümumiyyətlə, tərbiyəçiyə lələ deyildir. Osmanlılarda soltan, vəzir və paşalara müraciət edərkən adətən onların adlarının əvvəlinə "lələ" sözünü də əlavə edirdilər.

89. Xombelani. 1926-cı ildə Lənkəran qəzasında Xombelani adlı bir kənd qeyd olunmuşdur. Hazırda isə Xunbulam kəndi vardır.

90. Vaqoy. Hazırda Astara rayonunun Vaqoy kəndi olmalıdır.

(ardı var)

Sağlığında qiymət verək insanlara

Ustad Allahverdi Bayrami. 4-5 illik tələbəlik illəri istisna olmaqla həyatı boyu döğüldüğü səfalı Mahmudavar (talış dilində Mədo) kəndində yaşayıb. Ömrü boyu müəllim işləyib Ustad. Bütün ömrünü haqq və ədalət uğrunda mübarizəyə həsr edib. Hələ Sovet hökumətinin basıb-kəsən vaxtlarında saxta kommunistlərin "bohtan" ittihamı ilə üzvləşərək məhkəməyə çəkilib Ustad. O, Sovet rejiminə qarşı Azərbaycan başlanan demokratik hərəkatın öncüllərindəndir. Başqa cür ola da bilməzdi. Sovet rejiminin suqutu ilə kəndinə xoşbəxtlik gələcəyinə daxilən inanıb və məqsədi uğrunda hər şey edib. Azərbaycanın indiki üçrəngli bayrağını kəndə ilk dəfə gətirən də, dalğalandıran da Ustad olmuşdur. Təəssüf ki, Ustadın arzuları bundan sonra da gerçəkləşə bilməyib. Vaxtilə sovet rejiminin himayəsində durmağı hər vasitələ gözü soxmaq üçün Ustada kəç baxanlar bu gün indiki rejimin müdafiəçisi kimi özünü gözü soxurlar. Məhz buna görə 65 yaş başa çatıb-çatmamış Ustada pensiyaya göndərdilər. Azərbaycanın təhsil naziri Misir Mərdanov Ustadla yaşayır. Necə ola bilər ki,

o təhsil naziri vəzifəsində işləyə bilər, amma Ustada adı kənd müəllimliyi də çox görürlər? Ölkədə regionçuluğun, yerliçiliyin, traybalizmin banilərindən biri, keçmiş sovet və indiki rejimin baş ideoloqu Ramiz Mehdiyevin isə nə az, nə çox, düz 73 yaş var. O, hələ pensiyaya getmək barədə düşünmür.

Ustad bu gün də öz ampulasındadır. Həmişəki kimi... Ona ilk növbədə can sağlığı, uzun ömür və çoxlu yeni yarıdıcılıq uğurları arzu edirik. Və bir də deyərdim ki, dünya Allahverdi Bayrami kimi Ustadların çiyindədir, gəlin belə insanların qədrini sağlığında bilək və qiymətləndirək...

Hüquq müdafiəçisi Ataxan Əbilov

Təbrik edirik!

10 may tarixində Talışın Avar qızı, rəhmətlik Ustad Novruzəli Məmmədovun ömür-gün və ən əsası əqidə yoldaşı Məryəm xanım Məmmədovanın 74 yaş tamam oldu. Bu münsibətlə həm Məryəm xanımı, həm də Məryəm xanımın yaxınlarını təbrik edirik.

Allahdan Sizə uzun ömür və can sağlığı arzulayıırıq.

RTMMvə "Talışon Sədo" qəzeti.

Alman faşizmi üzərindəki 9 may Qələbə bayramının 67-ci ildönümü münsibəti ilə Talış Ağsaqqallar Şurası Böyük Vətən Müharibəsi iştirakçılarını və Azərbaycan xalqını təbrik edir, bu böyük Qələbədə payı olan hər kəs qarşısında hörmətlə baş əyərək, onlara minnətdarlığını bildirir.

Talış Ağsaqqallar Şurası.

Rafiq Cəlilov
celilovrafiq@mail.ru

TALIŞ DİLİM

danışan tapmaq üçün günün günorta çağı əldə fənlərlə gəzmək lazım olacaq. Tapılacaq mı? Məncə yox, çünki biz kəmiyyətlə çoxalırıq, keyfiyyətimiz isə daima mənfi istiqamətə doğru hərəkət edir. Bəs bizim bir millət olaraq türkləşməyimizin səbəbi nədir? İlk səbəb biz özümüzük, daha doğrusu yaşadığımız evdir. Biz evdə uşaqlarımızla talışca danışmadığımız üçün evlərimizdə talışca bilənlərlə bilməyənlərin nisbəti ikincilərə doğru artır, sonra övladlarımızı evləndiririk, nəvələr olur, artıq evimizdə yaşayanların hamısı talış olsa da, əksəriyyət talışca bilmir, yəni artıq ailə türkləşib. Və bu minval ilə kökü talış olan ailələrin yeni üzvləri, analarının "sayalrında" öz ana dillərini bilmədikləri üçün, onlara hansı ad ilə müraciət edilməsinin fərqi olmur, artıq ailə talışlıqdan çıxmış sayılır. Bu türkləşmənin birinci və ən əsas səbəbidir. Daha sonra köməkçi səbəblər gəlir ki, bu səbəblər arasında talış dilinə yer verməyən TV-nin, radionun, mətbuatın böyük rolu var. Və ən əsas səbəblərdən birini indi yazacam.

Dövlətçilik və türkcülük əleyhinə olan... qəzet!

İnternetdəki "gündəminfo" portalı bizim qəzetdə Babək haqqında getmiş yazını kopyalayaraq, öz sahifəsində yerləşdirib. Təbii prosesdir, olsun, qəzetimizə də istinad ediblər, yəni ki, müəllif hüququmuzu tanıyıblar. Amma... Amması odur ki, göstərilən portal bizim qəzet haqqında "giriş" şərhində çox böyük bir qərəz nümayiş etdirib. Qəzetimizin Bakıda dərc olunmasına baxmayaraq portal qəzetin Rusiyada dərc olunduğunu iddia edir və iddiaları bununla bitsəydi mən heç bu mövzuya toxunmazdım. Portal iddia edir ki, qəzet anti-türk və anti-dövlətçilik mövqeyindədir! Təbii ki, biz portal rəh-

bərliyi ilə əlaqə saxlayacağıq, görüşəcəyik, təkzib vermələrini istəyəcəyik, ümidüm var ki, buna nail olacağıq da, amma artıq bizə tərəf "yoxlama" gülləsi atılıb. Artıq ətrafımızda bizə qarşı bir piara start verilib: anti-dövlət və anti-türk qəzeti! Bu piarın nə qədər uğurlu olub-olmayacağını zaman göstərəcək, hesab edirəm ki, əgər belə bir piara start veriblərsə, demək bizdən çəkinirlər, bizim çıxmağımızı istəmirlər. Bizə başqa yerdən ilişə bilmirlər, çünki biz heç vaxt nə dövlətçiliyin əleyhinə, nə də hər hansı bir etnosun əleyhinə heç nə yazmamışıq, demək bizim çapımızı əngəlləmək üçün dövrü mətbuatı bizə tərəf yönəltmək lazımdır. Bax bizim türkləşməyimizin bir səbəbi də budur. Bizim qəzet çıxartmağımızı əngəlləmək istəyirlər, ümid edirlər ki, qəzet olmasa talışca yazıb-oxuyanlar da olmaz və bizim türkləşməyimiz daha tez baş verəcək. Nə dərəcədə uğurlu gedirdir, bilmirəm, amma onu bilirəm ki, nə qədər ki, nəfəsim gedir-gəlir, bu qəzet çıxacaq! Amma yenə də bir şeyi dəqiq bilirəm, əgər bu dümbələm-mümbələm portalları üstümüzə qışqırdıblarsa, demək məqsədləri saf deyil, demək Talışın özünündəkindən qorxurlar, demək özlərinin səhifə milli siyasətlərinin faş olmasından qorxurlar, demək aparılan anti-millətçilik idarəetməsinin zibilinin ortaya tökülməsindən qorxurlar. Yenə də yazım mı? Yoxsa bəsdir?...

Qələbə bayramı....

May ayı gözəl aydır, artıq yayın yaxınlaşdığını hiss edirsiniz. Mayın əvvəlində böyük bir bayram var-Qələbə bayramı! Düzdür, bu gün özlərini "ADR-in varisləri" hesab edən bəzi kəslər bu bayramı qeyd etmirlər, hətta deyirdim ki, bu günü evlərimdə yas qururlar. Azərbaycana şərafət gətirmiş bütün Sovet İttifaqı qəhrəmanla-

rını "Vətən xaini" sayırlar, amma Alman faşistləri tərəfində SSRİ-yə, dolayısı ilə öz vətənləri Azərbaycana qarşı vuruşanları isə "milli qəhrəman" səviyyəsinə qaldırırlar. Məni daima bir sual düşündürür: Azərbaycanda elə bir ailə yoxdur ki, faşizmin ziyanını çəkməsin, elə bir ailə yoxdur ki, özlərinin doğmalarını bu müharibədə itirməsin. Necə ola bilər ki, öz vətəni qoruyanı "vətən xaini" gözündə görəsən, vətəninə qarşı vuruşanı "milli qəhrəman" səviyyəsinə yüksəldəsən? Məncə bunu ancaq psevdo-patriotlar, hansılar ki, dar ayaqda vətəni qoyub qaçmağa hazır idilər, onlar edə bilərlər. Bir suala cavab tapma bilmirəm, amma tapmaq istəyirəm: bu gün "babalarının" alman vəsiqələrini internetə qoyub fəxr edənlər, sabah erməniyə yenidən "dayı" deməyəcəklərmi?

Mənə TV verin...

Demişəm, hər nömrə bunu yazacam, çünki TV-miz olsa, biz bu sürətlə əriyib türk olarıq. Mənə öz dilimdə TV verin, mən öz dilimdə də TV-yə baxmaq istəyirəm.

İ.S. Gül bayramında yenə də milyonlar küçələrə səpildi, o küçələrə ki, həmin küçələrdə minlərlə insan evsiz-çəksiz sərgərdan gəzir. Həmin milyonlara evsiz insanlar üçün ev tikib, mayın 10-da onları o evlərə köçürdü, H.Əliyevin ruhuna dualar etdirmək olmazdı? Olardı, amma....

İ.S.S. Bir dostuma söz vermişdim ki, daha bu iqtidarın apardığı yanlış ideologiya ilə, səhifə idarəetmə üsulu ilə işim olmayacaq, sırf mənsub olduğum millətin problemlərinə toxunacam, dilimizin gözəlliyini, mədəniyyətimizin incəliyini, böyüklüyünü təcəssüm edib, təbliğini aparam, bir neçə nömrə idi ki, sözümlə tuturdum da. Amma imkan vermirlər, üstümüzə gəlirlər, məni vadar edirlər ki, mən də cavab "gülləsi" atım, sanki mən bu ixtidarın yanlışlıqlarını yazmasam, bunlar da onu oxuyub, həzz almasalar, işləyə (yəni işləyirlər?) bilməzlər...

Türkləşmənin səbəbləri...

1930-cu iləcnə Talış zonası haqqında yazanlar birmənalı yazırdılar ki, bu zonada qeyri-talış dilində çox az adam, əsasən oxumuş insanlar danışır. Sonra talışca danışanların və danışmayanların nisbəti ikincilərin xeyrinə dəyişdi, yəni artıq bu zonada (daha bu zonanın adı Talış zonası deyil) talışca danışanları barmaq saymaq olar. Və əminəm ki, iş belə getsə, bir neçə onillikdən sonra bu zonada talışca

Lənkərandan Boradigaha gedən yolun sol tərəfində, Virəvul (Viyəvul) kəndi ilə Vilvan kəndinin arasında yerləşir bu ziyarət gah.

Yadımdadır, əvvəllər bu ocağa yaxınlaşanda ayaq saxlayırdılar. Fətihə verərdilər. Həmd-surə oxunardı. Və sonra yollarına davam edərdilər. Anamdan soruşardım: "Ana, bura nədir?" O, deyirdi: "Bura ocaqdır, şəhidlərin məzarlarıdır.."

"Şəhidlər" sözünün mənasını bilməzdim. Ancaq uşaqlıq həvəsi ilə ona suallarımı yağdırardım. O, mənə "Bala, böyüyərsən, bunların cavabını müəllimlərdən öyrənərsən" deyirdi.

.... Məktəbi, institutu bitirdim, suallarına yalnız bir cavabı eşitdim: "Bunların hamısı xurafətdir". Amma sözün doğrusu (indi qorxmadan deyə bilərəm) deyilənlərlə razılaşmadım. Bu mövzuda, bəhanə gətirib inşa işini də yazmadım... Suallarına cavab tapmaq axtarışında oldum.

Atalar düz deyiblər, axtaran tapar. Gec də olsa, şükür Allaha, tapdım da!

Birinci sual: Nə deməkdir

Şon şəhid və ya Şan şəhid ziyarət gahı

"Şon şəhid?" (Azərbaycan dilində "Şan şəhid")

Şəhidlər Xiyabanı demək imiş "Şon Şəhid".

İkinci sual: Burada dəfn olunan şəhidlər kimlər olublar?

XVIII əsrin birinci yarısında, İranın Səfəvilər dövlətinin hakimiyyəti dövründə Talışın ərazisində böyük bir xalq hərəkatı baş verir.

Yerli feodal və siyasi rejimin zülmkarlığı xalqı zəlalətə salır. Xalqın ruzigarı günbəgün ağırlaşır, zülm dözülməz həddə çatır!

Xalq pənahə Allahda, xilas olma qüvvəsini özündə tapır. Zülmədən xilas olmaq üçün ayağa qalxır.

Tezliklə xalq hərəkatı vüsətlə Talışın Zəncanından, Masalından tutmuş indiki Astara rayonunun ərazisinə qədər böyük bir ərazini əhatə edir.

1626-1629-cu illərdə xalq hərəkatı güclü bir üsyan səviyyəsinə yüksəlir.

İndi olduğu kimi həmin dövrdə də Talış Mahalı Gilan in-

zibati idarəetmə ərazi tərkibinə daxil idi.

Xalq həm qəddar gilək məmurlarının, həm də İran Astarasının hakimi olan Sarı xanın məmurlarının zorakılığının mənəgənəsində idi.

Dünyada heç bir tarixi hadisə səbəbsiz baş vermir. Bu üsyanın da əsas səbəbləri yuxarıda sadaladıqlarımdır.

Üsyanda 30 mindən artıq kəndli və şəhər yoxsulları, kişilərlə yanaşı qadınlar, hətta uşaqlar da iştirak etmişlər. Bir sözlə, o vaxta qədər İran dövlətinin tarixində onun mahal və ostanlarında belə bir ümumxalq hərəkatı baş verməmişdi.

Ona görə yenicə hakimiyyətə keçmiş səfəvilər hökmdarı şah Səfi (1629-1642-ci illər) özünün bütün hərbi qüvvəsini səfərbərliyə alır, Gilanın və Astaranın (İran Astarası) yerli feodallarından istifadə edir və çox qəddarcasına Talış üsyanını məğlub etməyə nail ola bilir.

Həmin üsyançılardan bir ne-

çə ailə gizli yollarla gəlib indiki Şon şəhidin cənub-şərqindəki cəngəllikdə məskunlaşır. (İndi həmin yer Virəvul kəndinin coğrafi-inzibati ərazisinə daxildir) hal-hazırda üsyançıların məskunlaşdıqları həmin yerə yerli əhali "Şəhidon So", "Şəlim So" deyirlər

Qaçqın üsyançıların izinə düşürlər... Onları arvadlı-uşaqlı qılıncdan keçirdib, doğrayırlar.

Yerli əhali ağır çətinliklərə baxmayaraq üsyançıların qılıncı ilə doğranmış cəsədlərini bir yerə yığıb, dəfn etmişlər. dəfn olunan ərazidə (İndi o əraziyə də təcavüz edilib, əvvəlki ərazi kiçildilib) çoxömürlük həmişəyaşıl Şümşad və Nil (Azadi) ağacları əkilir. Bu minvalla üsyançıların məzar yerləri əbədiləşdirilir. Oranı həm də müqəddəsləşdirərək ziyarət gahı çevirirlər.

Əhsən! Min əhsən bizim atababalarımızın uzaqgörənliyinə!

Hörmətli oxucu, bu kiçik yazıda günlərlə tarixçi-analitik düşüncələrə dalmışam.... Fantazi-

yamın gücü hesabına üsyanın dövrü və məğlub edilməsinin tarixi anlarının düşüncələrinə qər q olmuşam. Onlarla suallarla üz-ləşmişəm. Tarixi mənbələrimizdəki məlumatlılıqdan suallara cavab tapmadığımdan məyus olmuşam.

Ancaq belə bir qənaətə gəlmişəm ki, üsyanın yatızdırılmasında soyqırım baş verib!

İstifadə etdiyim mənbəm yalnız 1989-cü ildə çap edilmiş Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının IX cildindəki məlumat (səh. 135) və bir də rus tarixçisi İ.P.Petruşevskinin 1951-ci ildə SSRİ EA xəbərlərində dərc olunan "1629-cu ildə Gilanda xalq üsyanı" adlı məqaləsi olub.

.... Sözsüz ki, Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası da dəyişəcək. Ona da möhkəm əl gəzdirərlər. Talışa aid orada nə varsa, onların da başına daş salınacaqdır. Rahatlıq taparlar. Onda böyük şairimiz Səməd Vurğun demişkən: "Yəni tarixsiz yaranmışıq biz?"- deyib, qardaşlarımızı sevindirərik.

Əsrafi Sərxan
Lənkəran

Bağır Bağır Mirhəzər oğlu 12.05.1937-ci il tarixdə Masallı rayonu Böyük Kolatan kəndində seyd ailəsində anadan olub. Atası Mirhəzər (1910- 2012), anası Hökumə xanım (1914- 1990) el-obada sayılıb- seçilən adamlardandı. Ailədə 7 qardaş, 1 bacı olublar.

Bağır ailədə ilk övlad olub, nənəsi Humeyra (keçən əsrin 30-cu illərində repressiya qurbanı, ali dini təhsilli ruhani Molla Cəlalın bacısı) və anası Hökumə xanımın ilkin təlim-təربiyəsi altında böyümüş, onun uşaq yaddaşında dərin izlər buraxmışlar. Humeyra xanım hətta ona ibtidai dini təhsil vermiş, ərəb əlifbasını, Quran oxumağı öyrətmişdir.

Kolatan məktəbində ibtidai (1944-1948), Bədəlan (1948-1950) və Boradigah məktəblərində (1951-1952) əsas təhsilini bitirib Sonra Lənkəran Pedaqoji Texnikumunda (1952-1956) oxuyur. Doğma kəndə təyinat alıb burada ibtidai sinif müəllimi işləyir. ADU (indiki BDU) -nun jurnalistika şöbəsində (1959-1965) qiyabi təhsil alır. Marksizm- Leninizm İnstitutunun müdavimi olur (1969- 1975)

Təhsil illəri onu mənəvi cəhətdən püxtələşdirir, Vətənə, partiyaya, xalqa daha layiqli vətəndaş kimi yetişdirir, öyrəndiklərini, əxz etdiklərini gənc nəslin təlim-təربiyəsinə tətbiq edir, pedaqoji sahədə yeni-yeni uğurlar əldə edir. Bundan ötrü müəllimlərinə minnətdarlığını belə ifadə edir:

-Təhsil illərində atam-anam kimi zəhmətimi çəkən müəllimlərim çox olub, onlar yaddaşında əbədi olaraq həkk olunublar: I sinif müəllimim Ağabala Şiriyevi unutmaq olarmı? (Allah ona can sağlığı versin) Yaxud ibtidai məktəbdə mənə dərs demiş Fətulları, Təlibov qardaşlarını (İmamverdi və Xanverdi), Bilal Musayevi hələ də xatırlayıram. Bədəlan məktəbində oxuyarkən mənə xüsusi qayğı ilə yanaşan direktor Zahir Əkbərova, Xanoğlu Əşrəfova (əməkdar artist Baloğlu Əşrəfovun atası), Salman Mikayılova, Abbasəli Həsənovu, Cahangir Əzimovu, Qələmirzə İsayevi, riyaziyyatçı Məmməd Həsən müəllimi həmişə yad edirəm.

Boradigah məktəbində əziz müəllimlərim olmuş direktor Əli Bağırzadə, filologiya e.n. Qulamhüseyn Əliyev, fizika e. n. Fatma Hüseynova (elmlər doktoru Bahadır Tağıyevin həyat yoldaşı), Fayaz Ələkbərov, Saleh Zey-

nalov ömrünü gənc nəslə həsr etmiş fədakar insanlar idi.

Pedəktəbdə oxuduğum illərdə gözünün nurunu tələblərinə baxmış direktor Mustafa Sadıqov, Möhsün Yusubov, Hüseyinbala Axundov, Qüdrət Ülvi, Mütəllim Sadıqov, Ağarəhim və başqa müəllimlər yaddaşlardan silinməz. ADU (BDU) müəllimlərim Bəxtiyar Vahabzadə, Şirməmməd Hüseyinov, Ələvsət Abdullayev, Ağamusa Axundov, Tofiq Hacıyev, "1955-1960-cı illərdə "Azərbaycan" jurnalında çap olunan очерklər" diplom işimin elmi rəhbəri Nurəddin Babayev ideallarım idi.

Bağır müəllim 55 il pedaqoji sahədə çalışıb. İlkin olaraq Kolatan məktəbində ibtidai sinif müəllimi (1956-1959), Sığdaş məktəbində əvvəl 6 il ədəbiyyat müəllimi (1959-1965), sonra 15 il məktəb direktoru (1965-1979), daha sonra Böyük Kolatan orta məktəbində müəllim (1979-1995) işləmişdir. Pedaqoji sa-

COŞQUN BİR DƏNİZSƏN, DALĞASI YATMAZ...

hədə irəli çəkilib Bağır Bağırov 12 il Masallı RXTŞ-də məktəb inspektoru olmuşdur. Yenedən doğma kənd məktəbinə qayıdaraq 74 yaşında təqaüdə göndərilənə qədər burada

direktor müavini kimi çalışmışdır.

Su şiriltisini, yaşillığı, qadın gözəlliyini yüksək qiymətləndirən Bağır müəllim qızgın təbiətli, şair tınıtli, coşqun ilhamlı bir insandır. Ədəbiyyata, incəsənətə, mədəniyyətə, musiqiyə güclü maraq göstərən adamdır. Tar çalır, şeirlər, novellalar, очерklər yazır, klassik və müasir dünya və Azərbaycan şairlərinin şeirlərini əzbər bilir, məclislər aparır, tədbirlərdə nitqlər söyləyir, iclaslarda məruzələr edir, xülasə, bir musiqiçi, bir şair, bir söz ustası, bir natiq kimi Bağır müəllimin həyatda öz yeri var. Bəzən müsahibləri ilə nəzmlə danışır, folklorlardan, övliyalardan sitatlar çəkir, kəlamlar söyləyir:

Könlün maraqlı, başın daraqlı, dilin dualı olsun, qardaşım!

Bağır Bağırova ədəbi ictimaiyyət, onu tanıyanlar daha çox ədəbi təxəllüsü ilə çağırmağı sevir: Bağır Coşqun! Bu imza ilə çoxlu yazıları dərc olunub: qoşma, gəraylı, qəzəlləri var:

Məni bəlayi-əşqə salan ala gözlərin oldu gözlərin,

Əqlimi başımdan alan şirin sözlərin oldu sözlərin...

Bağır müəllim istiqanlı, dostcanlı, qonaqpərvər, sədaqətli insandır. Çoxlu dostları var, getdiyi 20-dən çox sanatoriya, 100-dən çox MDB şəhərlərində onu hamı belə tanıyır. Yubileylər keçirməyə meyilli olan Bağır Bağırova hesabsız təbriklər, açıqcaqlar göndərilib, şeirlər, xatirələr, hətta iri həcmli əsərlər həsr olunub, saysız fotoları, albomları var...

Azad Talışoğlunun "Bizim Bağır müəllim" (B.2006, 2 cildə) kitabında, Nizami Zöhrabinin "Fateh" əsərində Bağır Kolatanı bəhs edilib. Kəlbəcərli şair-alim, kürd Şamil Əsgərov ona poema həsr edib. Əjdər Fərzəli "Görüşünə gələm, ana" ("Azərbaycan gəncləri"), Əhməd Səmədov "Yeddi qardaş, bir bacı" ("Yeni həyat") "Bəkir Coşqun" ("Masallının söz çələngi"), Qəni Bəxtəvər, Sevda İbrahimova... yazdıqları şeirlər, hekayələr, məqalələrlə Bağır müəllimin mənəvi sifətlərini oxuculara açıqlayıblar:

**Sinəndə döyünən saf bir ürəkdir,
Coşqun bir dənizsən, dalğası yatmaz.
Süfrənin bəzəyi halal çörəkdir,
Dünyanın malım harama qatmaz.
(Qəni Bəxtəvər "Kolatanı bir kişi var")**

El içində Bağır Coşqunun evliliyi barədə az qala dastan söylənir. Sovet dövrü gəncləri adətən özü sevib bəyənir, ata-ana da bu gənclərin sevgisinə hörmətlə yanaşır, istədiyi qızı oğlana alırdılar. Təbii ki, coşqun təbiətli, yüksək zövqlü, şair ilhamlı, çöyçək simalı, qıvrıq, sağlam bədənli Bağır, necə deyirlər, "Məcnun" olub "Leyliziz" qala bilməzdi:

-Pedəktəbdə oxuyarkən özüm kimi də-

lisov, həm də çox gözəl bir qızla sevişirdik. 7 oğul, 1 qız atası olan, həm də ağır seyid, el ağsaqqalı olan atam bunu eşidib, qəti etiraz etdi. 4-cü kursda ikən hazırda 57 il birgə yaşadığımız, hər zaman sədaqətinə sadıq qaldığım, həyat yoldaşım Şahxanım Rəzi qızını (atamın bibisi nəvəsini) mənə aldılar. Doğrudur, 6 ay nişanlı vaxtımızda görüşünə getmədim, üzünə də baxmadım. Amma gəlini duvaqda görəndən sonra, taleyimlə barışdım, gözəlliyinə, ağılına-fərəsətinə hətta qibtə etdim. Onu da deyim ki, 102 il yaşayan atam övladlarının hər birinə özü bəyənirdi, əslini-nəslini tanıdığı adamlardan, əsasən yaxın və uzaq qohumlarından qız aldı, qız verdi və sonrakı

həyat göstərdi ki, heç birində səhv etməyib, ailələrimizin hamısı uğurlu və xoşbəxt olub. Mən də özümü xöşbəxt ərlərdən, bəxtəvər ailə başçılardan hesab edirəm, Şahxanımın çox-çox razıyam, övladlarımla fəxr eləyirəm...

- 6 qızım var: Azadə, Rəsmiyyə, Nuriyyə, Pərvanə, Asudə, Rəna. Hər biri xoşbəxt ailə qurublar. Rəsmiyyənin 3 oğlu var, Elçin, Elvin, Seyid; dənizçilik məktəbini qurtarıblar, ataları kimi gəmidə çalışırlar, dünyanı gəzir-lər. Asudənin də 3 oğlu var. Savalan, Sərdar Perm Dövlət Universitetinin Neft və Kimya şöbəsində təhsil alırlar...

- 4 oğlum var: Vəfadar, Şahvələd, Mirhafiz, Nizami. Vəfadar Azərbaycan Politeknik İnstitutunun mexanika şöbəsini bitirib, hazırda Masallı Hərbi Komissarlığında şöbə rəisidir, 4 qızı, 2 oğlu var. Şahvələd Voloqda Ali Aqronomiya İnstitutunu bitirib. Hazırda ailəsi ilə birgə Perm şəhərində yaşayır və işləyir, 2 oğlu, 1 qızı var.

Mirhafiz də, Nizami də ayrı-ayrı vaxtlarda, Azərbaycan İnşaatçılar İnstitutunun ayrı-ayrı fakültələrində oxuyublar. Hazırda Lisva şəhərində yaşayır və işləyir, hər birinin 2 oğlu, 1 qızı var.

Onu da qeyd edim ki, övladlarım elə xasiyyətlə də, xarakterlə də mənə oxşayıblar. Məsələn, Vəfadar, Şahvələd, Mirhafizin gözəl musiqi səsləri var, toy və şənliklərdə iştirak edir, məclis aparırlar, xanəndəlik, müğənnilik, sərxiilik edirlər. Bu yaxınlarda Şahvələd Cənub TV-də 35 dəqiqəlik konsert verib. Onlar bu qabiliyyətlərini yaşadıkları yerdə, Permdə də davam etdirirlər...

Bağır Kolatanı istər ailədə, təhsil ocaqlarında, istərsə işdə, məktəbdə, ictimaiyyətdə xeyirxah insanlarla əhatə olunub:

-Hələ Pedəktəbdə ikən fəal bir gənc kimi ad çıxarmışdım: Yadımdadır, S. Rəhmanın "Nina" romanının müzakirəsində məruzəm hərarətlə qarşılandı. S. Vurğunun "Va-qif" dramında xanəndə kimi oxuyurdum. 1955-ci ildə Lənkəranda Zabitlər evində keçirilən tədbirdə fərqləndim. Bütün bunları görən direktor Mustafa Sadıqov mənə və mənimlə bahəm daha 4 əlaç tələbəyə öz evində yer verdi, bizi himayə etdi: (Həsənov Piri (Astara, Şahağac), Beqiyev Çorkəz (Lənkəran, Mamusta), Ağayev Bəhmən (Bala Şürük), Rzayev Eyvaz (Masallı, Şərəfə). Evin xanımı Dilarə çox vaxt bizə isti xörəklər hazırlayardı. O vaxtlar çörək qıtlığı vardı. Anam bişirdiyi təndir çörəkdən qoyardı heybəmə, bir neçə gün yeyər, ləzzətindən doymazdıq.

Möhsün Yusubov təyinat komissiyasının üzvü kimi, evli olduğumu nəzərə alıb, mənə birbaşa doğma kənd məktəbinə sinif müəllimi təyin etdi.

BDU-nu bitirəndə 28 yaşda idim. Rayonun "Çağırış" qəzetində kənd təsərrüfatı şöbəsinin rəhbəri təyin olundum. Qəzetin ilk

sayında 3 məqaləm, 3 imza ilə dərc olundu: Bağır Coşqun, Bağır Bağırov, Bağır Həzər oğlu. Fəaliyyətimi yaxından izləyən RXTŞ-nin sabiq müdiri Qurban Mürşüdoğ mənə bu vəzifədə 15 il işlədim...Və burada Malik Əliyev, Şadullah Ağayev, Məhərrəm Rüstəmov, Kamal Tarivediev, Nurulla Əliyev və başqa bu kimi kadrların bəşəri və milli dəyərlər ruhunda formalaşmasında mənim rolum danılmazdır.

58 yaşımda Rayon Müəllimlər konfransında obyektiv çıxışma görə Masallı RİH-in o vaxtkı başçısı Teymur Yəhyayev mənə RXTŞ-nə inspektor göndərdi. Və 12 il bu vəzifədə çalışdım, Masallının 100-dən çox kənd məktəbində oldum, zəngin və müdrik bir həyat yaşadım...

Qaynatam Həşimov Rəzi Rəşid oğlunun boynunda haqqı-sayı var. Oğlanları polkovnik Qəyyum, mayor Kamil, müəllim və müğənni Mürüvvət ilə bərabər mənə də oğlu qədər istərdi...

Kolatan orta məktəbinin direktoru Fazil Məmmədov Əziz oğlunun mənə atalıq məhəbbəti sonsuz idi. Partiyaya keçməyimdə, dərs bölgüsündə, ailə vəziyyətimi nəzərə almaqda mənə dayaq olurdu.

RXTŞ-də Qardaş Fətullayev, Raci Həsənovla bir otaqda 12 il birgə çalışmışıq. Mən onlardan 10-15 il yaşca böyük olduğumdan, onlar, həmçinin RXTŞ-nin müdirləri Şirəli Əhədov və Ədalət Nemətov, mənə böyük qardaş kimi yanaşar, hörmət bəsləyər, qayğı göstərirdilər.

Dayım Kərbəlayi Şadulla İsayev Mirzə oğlunun da həyatımda öz rolu var. Yaşca məndən 5-6 il böyük, həkim və çox imkanlı şəxsdir. Nə çətinliyə düşsəm, o mənə hər cəhətdən yardımçı olub.

-Bəli, bir belə xeyirxah insanlar əhatəsində mən də əlsiz-ayaqsızlara, darda-damanda qalanlara, yolçulara-dilənçilərə hər vaxt yardım etmişəm, əl tutmuşam. Şəxsiyyətim, yarıradıcılığımı çox sevdiyim S. Vurğunun bu misraları həmişə həyat devizim olub:

**Arxahya arxa olma,
Deyərlər ki, yamaqsan.
Arxasız arxa ol ki,
Qoy desinlər dayaqsan!**

Səməd Vurğundan söz düşmüşkən, bir dəfə Vilnüs şəhərində, mehmanxanada "Nauka i jizn" yurnalının əməkdaşı Yuri Baranovla rastlaşdım. Məlum oldu ki, onun pulu cəhtiyacı var. Çıxarıb ona 50 rubl verdim. O bundan çox təsirləndi: "Eşitmişdim S.Vurğun Moskvaya gələndə hər dəfə yazıçı həmkarlarına xüsusi ziyafət verirmiş. Sizin-bir kənd müəlliminin mənə etdiyi bu yardım mənə bir daha inandırdı ki, sizin MİLLƏT nə qədər xeyirxah və qonaqpərvər imiş..."

**Allahverdi Bayrami.
07.05.2012**

İradə Məlikova
iradamalikova@mail.ru.

(Sıftaş navınə numrondə)

28

İsağ Yağubi vığandeydə Lavani tonu

1 İsaği vanq kardışe Yağub, doşe bəy xəy-divo iyon hamyəşe votışe: "Jen məstən Kənanə kinonədə. 2 Bəşt, bışi bə Paddan-Aram, bəştə moə bobo Betueli kə. Çəyo bəstən boştə jen iştə day Lavani kinonədə. 3 Kulli-İxtiyorə Xido bərkət bida bəti, bəhərin bika tını, heyve bika iştə nəslə, tı pevat veyə xəlğon; 4 İbrahimi xəy-divo bida bəti iyon deti bə ivirə bəştə nəslə ki, irsi gəzinə bəstənə çə Xido bə İbrahimi doə zəmini - iştə bənə gəribi jiyə zəmini". 5 İsaği dərə kardışe Yağub. Əv şe bə Paddan-Aram, çə Yağubi de Esavi moə Rivqa bə Aramijə Betueli zoə Lavani tonu.

OFƏYEMON

Esavi seminə jen

6 Bə vaxt Esavi vindışe ki, İsaği doşe xəy-divo bə Yağubi iyon vığandışe əv bo jen səyro bə Paddan-Aram; həməən çəşnavi kardışe əv bəy xəy-divo doə vaxti, votışe, "jen məstən Kənanə kinonədə". 7 Yağubiyən quş doşe bəştə pıə-moə, şe bə Paddan-Aram. 8 Bəvədə Esavi vindışe ki, bəçəy pıə İsaği xoş omeydənin Kənanə kinonədə. 9 Bəçəy qorə Esav şe İbrahimi zoə İsmoyli tonu. Əy səşe İsmoyli kinə Nevayoti hovə Maxalat, vardışe boştə jen iştə jenon səpe.

Yağub Bet-Elədə han vindeydə

10 Yağub beşe Beer-Şevao, oməy bə Xarani tərəf. 11 Rəsəy bə qıləy vıra, şəvi mande əyo, çumçiko həşi eşəbe. Əy peqətişə zəminə qıləy sığ, noşe iştə səy jiyədə, hite əyo. 12 Əy hanədə vindışe ki, qıləy şındı mandə zəmini dimisə, çəy sə rəsə bə osmonon. Çə Xido mələkən eşeydəbin-beşeydəbin deşəy. 13 İmha Rəbb mandəbe şındışə, voteydəbe: "Azim iştə pıə İbrahimi Xido iyon İsaği Rəbb. Bədom bəti iyon bəştə nəslə iştə çəy səpe hitə zəmini. 14 Vey bəbe iştə nəsil bənə zəmini qardi, əv pevilə bəbe bə gəribi, şərgi, kobəsoni iyon cənubi. Deştə nəslə vositə xəy-divo bəstən zəmini dimi tobyon həmməy. 15 Diyəkə Az detinim, tını çəş bəkardem

ıştə şə har vırədə iyon tını obəqordinem bə zəmin. Tını tərç əkənim toşə İştə votəy karde". 16 Yağub əştə hano, votışe: "Rəbb iyoy, rostiyən. Az isə zineydənibim imi". 17 Çəyo tarsəy, votışe: "Im çı zizdə vıray. Im jicəy əzini be, gəreyz çə Xido kəy, çə osmonon bəye ivrə". 18 Yağub əştə maştə rəbədə. Əy peqətişə iştə səy jiyədə noə sığ, noşe əv bənə suni, ekardışe çəy səpe ruyən. 19 Bet-El noşe çə vıray nom, əncəx sıftə Luzbe şəhri nom. 20 Yağubi əhd kardışe, votışe: "Bəvədə Rəbb bomi Xido bəbe, qıram Xido bibo demə, çımı şə in roədə çəş biko mını, bido bəmi hardeyro nun iyon tankardeyro olət, 21 əv az de xəy-sələməti obəqardem bəştə pıə kə, Rəbb bəbe çımı Xido. 22 Çə Xido kə bəbe çımı suni gəzinə noə in sığən. Ha Xidoə, bəti bədom iştə bəmi doə har çiy daədə iy".

29

Yağubi bə Paddan-Aram omemon

1 Yağubi əştə şe, bə şərgə xəlğon zəmin. 2 Əy vindışe ki, imha qıləy çol heste daştədə, qələ bə hur qniyə çəy tonu. Çə çolo ov doydəbin bə qələ. Qıləy yolə sığ hestbe çoli qəvisə. 3 Qələn həmməy qırda beydəbin əyo. Odəmon quli kardeydəbin sığı çoli qəvo, ov doydə-

bin bə pəson-bizon, ijənən noydəbin sığı bəçəy vıra - çoli səpe. 4 Yağub parsəy çəvonku: "Kovrəyjişon, ha boona?" Əvon votışone: "Əmə Xaronomon". 5 Yağubi votışe bəvon: "Zineydəşon Naxori zoə Lavani?" Əvon votışone: "Zineydəmon". 6 Yağub parsəy çəvonku: "Əv səğ-sələmətə?" Əvon votışone: "Bəle, səğ-sələmətə. Əvə, omeydə çəy kinə Rəhilən de qəon". 7 Yağubi votışe: "Hələ vey mandə bə şanqonə, çə qələn qırda bə vaxt ni. Ov biden bə pəson, çəyo bibən biçovnən". 8 Əvon votışone: "Imi əzini mon karde qələn həmməy qırda nibəcən iyon sığ çoli qəvo quli nibəcən, əncəx bəvədə ov doə bəzəmon bə pəson". 9 Yağub deyəvon sıxan kardeədə Rəhilə oməy deştə pıə pəson, çumçiko əv qələvonbe. 10 Yağub vindeədə iştə daykinə Rəhilə iyon iştə day pəson, nez be, quli kardışe sığ çoli qəvo, doşe ov bəştə day Lavani pəson. 11 Yağubi səlom doşe bə Rəhilə, zoə bəməy. 12 Yağubi votışe bə Rəhilə az iştə pıə avlodonədəm iyon çə Rivqa zoəm. Rəhilən vite votışe bəştə pıə. 13 Lavan vite şe hovəzo Yağubi pişvoz karde, çəy omə xəbə məsədə. Dəvonqo qətişə əv, maçə kardışe, vardışe bəştə kə. Yağubi qəp jəşe bo Lavani har çiy. 14 Lavani votışe bəy: "Tı, rostiyən, çımı astəo, çımı qujdoş". Yağub i manq mande çəy tonu.

Yağubi Lea iyon Rəhilə jen səy

15 Lavani votışe bə Yağubi: "Məqər bəmi həvəy xidmət bəkardem

deş avlod be qorənə? Həxi çiq bibu, bivot bəmi?" 16 Lavani hestışbe dıqlə kinə: yoli nom Lea, ruki nom Rəhiləbe. 17 Mehribonbin çə Lea çəşon, Rəhilə isə vey reçin iyon bəzəbolobe. 18 Yağub aşığ be bə Rəhilə, votışe: "Bəti haft sor xidmət bəkardem bəştə ruka kinə Rəhilə qorənə". 19 Lavani votışe: "Əy bəti doə çəke, bə co kəsi doysə. Bimand çımı tonu". 20 Yağubi haft sor xidmət kardışe bə Rəhilə qorənə. Piyeydəşbe əv votəynə, bənə di-se ruji çiyəy bəçəy çəşon in mıddət. 21 Yağubi votışe bə Lavani: "Rəsəy çımı vaxt; esə bido bəmi çımı jeni ki, dəşum çəy tonu". 22 Lavani qırda kardışe çə zəmini odəmon həmməy, doşe qıləy gəonəği. 23 Bə şəv peqətişə iştə kinə Lea, bardışe Yağubi tonu. Yağub dəşe çəy tonu. 24 Lavani doşe iştə kəni Zilpa bo Lea xidmətəvon beyro. 25 Maştənoy vindeşe ki, im Leaye. Yağubi votışe bə Lavani: "Boçi jıqo karde bəmi? Məqər bə Rəhilə xidmət nı-kardime iştə tonu? Bəs boçi bə dastı dağandə mi?" 26 Lavani votışe: "Çəmə vırədə ruka kinə əbini bə şu doə yolisə bənav. 27 Bə sə bijən in haftə, əyən bədomon bəti. Boşəyon həniyon haft sor xidmət kardəniş çımı tonu". 28 Yağubi jəqəon kardışe: bə sə jəşe haftə. Lavaniyon doşe bəy iştə kinə Rəhilə jen beyro. 29 Doşe iştə kəni Bilhanən bo Rəhilə gəlligəvon beyro. 30 Yağub dəşe Rəhilə tonon. Vey piyəşe Rəhilə Leasə. Əy həniyon haft sor xidmət kardışe Lavani tonu.

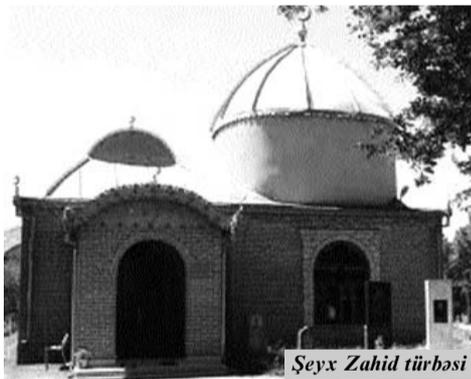
(Hestışe dumo)

Azərbaycanda İslam dini yaranıqdan sonra burda da bir sıra ziyarətgahlar: ocaqlar, türbələr, pirlər və xanəqahlar yaranmışdır. Belə müqəddəs məkanlardan biri də Lənkəran rayonunun Şıxəkən (Şıxəkəran) kəndində yerləşən Şeyx Zahid türbəsidir. İlk olaraq hamını belə bir sual düşündürür: görəsən kimdir Şeyx Zahid? Tarixə nəzər saldıqda və bir çox tarixi kitablarda varıqladıqdan sonra məlum olur ki, Şeyx Zahid öz dövrünün tanınmış ziyalısı: alim, müəllim, şair və mömin bir şəxsi olmuşdur. Şeyx Zahid 1215-ci il martın 21-də indiki Lənkəran rayonunun Siyavar kəndində Talış Şeyx Rövşən Əmirin ailəsində dünyaya göz açmışdır. Şeyx Rövşən Əmir İranın Gilan vilayəti kəndlərinin birində evləndikdən sonra Lənkəranın Siyavar kəndinə köçmüşdür. Şeyx Zahidin əsl adı Tacəddin İbrahimdir. O, Kiyəpürə Məhəmməd və Babul ilə birlikdə ilk təhsilini Astaranın Butəsər (indiki Pensər) kəndində XIII əsrin məşhur sufi alimi Seyid Cəmaləddindən almışdır. Seyid Cəmaləddin Gili (Gilan) mahalının Malvan kəndində doğulmuşdur. O, sonralar Astaraya köçmüş və ömrünün sonuna kimi burada yaşamışdır. 1253-cü il noyabrın 28-də vəfat etmiş, Astara rayonunun Butəsər (Pensər) kəndində dəfn edilmişdir. Məzarı hazırda da həməən kəndin qəbristanlığındadır və "Şeyx Cəmaləddin" piri kimi tanınır. Kifayət qədər təqvalı bir şəxsiyyət olan Seyid Cəmaləddin çox böyük ümidlər bəslədiyi şagirdinə "Zahid" (ərəbcədən tərcümədə ibadət ada-

Şeyx Zahid Gilani

mı, pəhrizkar deməkdir) ləqəbini vermiş, vəfat edərkən isə ona öz işini davam etdirməyi və sufi təriqətinə başçılıq etməyi tapşırılmışdır. XIII əsrdə Talışın ərazisi Gilanın tərkibində olduğu üçün Şeyx Zahid özünü "Gilani" təxəllüsün götürmüşdü. Şeyx Zahid Gilani də hörmət və ehtiram əlaməti olaraq oğluna müəllimi Cəmaləddinin adını qoymuşdur. Şeyx Zahid zamanəsinin böyük alimlərindən biri olmaqla yanaşı, eyni zamanda bir neçə dil də bilmişdir. Belə ki, o, doğma talış dilindən başqa türki (Azərbaycan), gilək, ərəb, fars, kürd və qədim pəhləvi dillərini də bilirmiş. O, talış və gilək dillərində şeirlər yazmışdır. Ömrünün çox hissəsini Gilanda, sonralar Muğanda yaşamışdır. Onun Siyavarda, Hiləkərandə, Gərmətükdə dini təbliğ edən nümayəndəliyi, Muğan, Şirvan və Marağada isə çoxlu şagirdləri olmuşdur. O, 25 il Səfəvilərin ulu babası müqəddəs Şeyx Səfiəddinin müəllimi olmuşdur. Lənkəran mahalının Hiləkəran kəndində fəaliyyət göstərmiş Şeyx Zahid məktəbi dövrünün ən yüksək təhsil verən elm ocaqlarından biri olmuşdur. Məhz buna görə də Şeyx Zahid məktəbi nəinki Azərbaycanda, ümumiyyətlə şərqdə əhali arasında geniş şöhrət qazanmışdır.

Şeyx Zahidin şəxsi həyatına

Şeyx Zahid türbəsi

gəldikdə isə onun iki arvadı olmuşdur. Birinci arvadı Siyavarlı, ikinci arvadı isə Hiləkəranlı idi. O, ikinci arvadı ilə 72 yaşında olarkən evlənməmişdir. Şeyx Zahidin iki arvadından üç övladı olmuşdur. Onlardan ikisi oğlan, biri isə qız idi: Şəmsəddin, Cəmaləddin Əli və Bibifatma. Qızı Bibifatma ikinci arvadından dünyaya gəlmişdir. Şeyx Zahid qızı Bibifatmanı şagirdi Şeyx Səfiəddinə (1252-1334) ərə vermişdir. Bu nigahdan Şeyx Səfiəddinin Məhiyyəddin, Sədrəddin və Əbu Səid adlı üç oğlu olmuşdur. Məhz bu səbəbdən Səfəvilər ana tərəfdən Şeyx Zahid nəslindən hesab olunurlar. Şeyx Zahid ölərkən, yaratdığı dərviş cəmiyyətinin başçılığına doğma oğlu, varisi Şeyx Cəmaləddin Zahidini yox, kürəkəni Şeyx Səfiəddini təyin etdi. Şeyx Səfiəddinin nəslə "Səfəviyyə" adlanan yeni cəmiyyətin başçıları oldular. Şeyx Zahidin törəmələri isə Səfəvilərdən asılı vəziyyətdə qalmışdır. Lakin, onlar mürid və vassallar içərisində hörmətli yer tutmuşlar.

Şeyx Zahid 1300-cü ilin mart ayında Siyavarda vəfat edir, orada da dəfn olunur.

Tarixdən bəllidir ki, Şeyx Zahidin məqbərəsini bir neçə dəfə su basmışdır. Məhz dəniz suyunun qalxması ilə əlaqədar onun qəbri sonralar Hiləkəran, indiki Şıxəkən kəndinə köçürülmüşdür. Tarixi mənbələrdən məlum olur ki, indiki Şıxəkən kəndinin əvvəlki adı Hiləkəran olmuşdur. Şeyx Zahidin qəbri Siyavardan buraya köçürüldükdən sonra kənd onun adı ilə Şıxəkəran adlandırılmışdır. Şıxəkəran talış dilində Şıxəkən adlanır. Talışca "Şıx"-Şeyx, "kon"-isə evlər deməkdir. Beləliklə, Şıxəkəran toponimi talış dilində "şeyx evləri" mənasını verir.

Səfəvi hökmdarları ulu babaları olan Şeyx Zahidin məqbərəsini dəfələrlə ziyarət etmiş, onu təmir etmişlər. 1478-ci ildə Şah İsmayıl Xətəinin atası Şeyx Heydər (1460-1488) bir neçə nəfər mahir bəna və nəccarla gəlib məqbərə ilə günbəzi təmir etdirmişdir. Şah İsmayıl Xətəi (1487-1524) 1500-ci ildə, 1-ci Şah Abbas (1587-1629) isə 1609-cu ildə buranı ziyarət etmişdilər.

Bu gün Şeyx Zahid türbəsi nəinki Lənkəran rayonu, həmçinin respublikamızda daha çox tanınan ziyarətgahlardan biridir. İnsanlar arasında bu müqəddəs ziyarətgaha böyük inam vardır. Heş də təsadüfi deyildir ki, xalq tərəfindən Şeyx Zahidə olan inamla bağlı "Yatmış şəhzadə haqqında talış əfsanəsi" və "müqəddəs Şeyx Zahid haqqında talış xalq əfsanəsi" yaradılmışdır.

Tədqiqatçılar Səidəli Kazim-

bəyoğlu, Teymur bəy Bayraməli-bəyov, İsa Əzimbəyov, Mirhəşim Talışlı, Etibar Əhədov, Musarza Mirzəyev, Şaban Şəfiyev, tarix elmləri doktorları Seyidağa Onullahi, Məşədxanım Nemət və başqaları əsərlərində Şeyx Zahid Gilanidən bəhs etmişlər. Şeyx Zahid türbəsi ziyarətgah olmaqla yanaşı eyni zamanda respublikamızın tarixi memarlıq abidələrindən biridir. Buna görə də ziyarətgahda təmir-bərpa işləri nəinki yerli sakinlər, eyni zamanda dövlət tərəfindən də aparılır. Milli-mənəvi dəyərlərimiz hesab olunan ziyarətgahlara hörmətlə yanaşmaq ilk növbədə hər birimizin insani borcudur.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. M.Nemət Azərbaycan pirləri. B. 1992
2. S.Kazimbəyov. Səidiyyə . B. 2005
3. B.Hüseynbalaoglu, M.Talışlı. Lənkəran. B. 1990
4. M.Mirzəyev, M.Məmmədov. Mamusta. B. 1999
5. Y.Ağazadə. Teymur bəy Bayraməli-bəyov və folklor. B. 2003
6. V.Yusifli. Ərkivan və ərkivanlılar. B. 1996
7. X.Cavadov, S.Abdullayev. Lənkəran pedaqoqları. B. 2005
8. Ş.Şəfiyev. Tarixlə üz-üzə. B. 1999
9. M.Talışlı, E.Əhədov. Lənkəran: ensiklopedik məlumat. 2012 (əlyazma)
10. S.Onullahi. Müqəddəslər kimlərdir? "Sovet kəndi" qəzeti, 06.09 1988.

İldırım Şükürzadə, müəllim-tədqiqatçı.

Allahverdi Bayrami

Talıştoni miyonə məkonədə qıləyə Ostoru. Bə diqlə devləti arə poə-baxş bə Ostoru. Esət sərhəd peqətabı Ostororu çı ton - bə ton şe -ome rohatən bibu, həsrət həmon həsrətə, vətən həmon vətənə, arədə bə nomerdon dast humand çəmə tolışə xəlqə. Vətənpıati (pokəvonəti), qurbəti həsrət, insonon de iyəndi şinə minasibət, peşəxunəti, soyəti, səmimiyyə rəftor çı in vırə odəmon əsasınə xarakterə sifətonin. Çəvonən yolə poə şairon, əniştən, hünəsənəti bonovononin.

Haliyədə Ostoruədə şairə zumrə təmsilbikə ve odəmon hestin: Ostoru ruşinlikə insonon, əniştən veyin. Zulfıqar Əhmədzadə (Pensəj) pekarədə çə Ostoruədə vəşədə. Əminimon ki, əbədən bəvəşə. Rəhmətşə Cavanşir Salayev (Pensəj), Əhəd Muxtar (Kakalos) dəvardə soron zumandə şairon bən. Umrujnə poeziya təmsilbikon Mərahim Hacızadə (Pəlikəş), Fərmon Zohrabizoə (Seləkəon), Məmmədi Mais (Sım), Sahibi Əhməd (Ruəkəno), Həbi-bi Heybət (Şuvi), Məsudi Dovran (Şahağac), Hüseyni Nəriman Azəri (Lovayin), Aqıl Yaqub (Ostoru), əlbəttə, Mehmon (Şiyəkon) iştən iyən co kəson (çımı zınıyon) imrujnə tolışə ədəbiyoti vəzminə nımayəndonin. Yani imoni bə nəzə rəsniyədə mətləbim ime ki, Mehmoni perəsə ədəbiyə muhit iştən vey zumandə. Bənə Zulfuqar Əhmədzadə, Əhəd Muxtarı karifeyə xələfən bə vırədə bənə Mehmoni zumandə sələfönvarisonbe təbiyyə.

Mehmoni iştən, çəy şəxsiyyət, diləkə poeziyə, çəpbiə məqolon oxonə dasoron mətbuə orqanon hədəfədəy. Azərboyconı esətnə pəpulyarə əniştən Əhəd Muxtar, Aqıl Yaqub, Fikrət Qoca, Çinqiz Əlioğlu, Samir Sədaqətoğlu, Vaqif Yusifli, Tehran Əlişoğlu, Əsəd Cahanqir iyən co kəson Mehmoni ofeyəmonı həxədə kam, ya ve qiymətinə sıxanonıyon votə, çəpıyon kardə. Mehmon çand ədəbiyə müsəbiqon qalibbə,

POEZİYƏDƏ BƏNƏ MAYƏZİZƏ OBIƏ ŞAIR

(II niviştəy)

əv bə "Həmrayəti" Beynəlxalqə Sənət mukafati (2005), Cəlaldin Rumi mukafati (2007) Vətənpıyətı iyən bə rəğ-rışə qardış" ədəbi müsəbiqə gəlib (2011) layıq vındə bə. Joqo fakton nuşo dıyədə ki, Mehmon iştə devri qonə vəzminə sənətə odəmonədəy, məşhurə şaironədəy.

Vey vaxt şairon, əniştən ofeyəmonəti həxədə sıxan okardeədə jıqo qıləy əndoza - fik bə miyon noydən: Həzo soronə ki, şairon, əniştən omedən-şədən, əmmə zıvon iye, sıxan iye. Sıxanon bə çand kərə votə bən, çənədə zumandə əniştən bən, çəvon vədə tojə perəson ov peqətə bəzınən, ya ne? Kanə tojə karde bəzınən, ya ne? Çə in dahiyyə sivolı pəmandə Mehmon niviştədə:

*Zındəş ki, dı dınyo az çəkənə bədim,
Sıxanon votəbən, azən bivotom?
Dınyo vey vitəbə, sus beşə bə dim,
Azən deştə çəşon tike bivotom?(s.97)*

Mehmoni ədəbiyə gəhrəmon çəmə co əniştən obrazonku fərqinə. Mehmoni Lirikmən de bekorə hissi jiedəni, hırd- mırdə fikon fəmedəni, bəmənyənə koon dastko kardəni əy, yol-yolə əməlon, yol-yolə fikon, barzə fik-fəmon bə ilhom vardedə əy, xəyebu, çəy conı lorzonədə, şərəbu, çəy dili tovnədə! Bəro ki, əv romantikə hırdənə:

*Çəmə jimon bəmə ozzobıə həni,
Çı dınyo dıyo eşğ tılədəy, valla!
Conım çə dardonku bizobıə həni,
Dard mını vindeəsə tılədə, valla! (s.97)*

Mehmon səyku bə po lirikə şaire, çənq qılə poemon niviştəşə, çəvonən məzmunisə vey, hissiyotış veyə. Mehmoni Lirikmən bə fəlsəfə dumuton mayılən bıbun, dınyo, zəmonə, bəsəoməyon həmməy dərk kardədə de hissiyoti. Çəy səyyariyə xəyol, romantikə ruh, niğilə fikfam heste:

*Dınyo rəğ zəmindey, az əçəy pəədə,
Çı zəmmi diməku az beşəm, Xıdo.
Tı mını pidəni, zəmmi pidə,
Əve az bə zəmin dəbəşəm, Xıdo! (s.99)*

Lirikmən bə harçi fəlsəfiyə mənə

doeku zevq sedə. Məxsusən insoni bə dınyo omə, de əzobi jimon karde, de məşəqqəti umur dəvone, qəfil eqıne-marde... vey noe-peqət kardədə, bə harçi niğili şədə, qon-qoni şınədə :

*Qaspu çımı umur orəxəy isət,
Çımı oxnə sıxan mande qəvədə,
Tuə livə melku perəxəy isət,
Çəvi kavyə çəşon mande kılədə. (s.40)*

İnson bə mujnə vey fik bədo. Xıdo mujnəş bo insoni ibrət soxtə. Həttə bə peyğəmbəron dərşış doə mujnə. Çı Mehmoni Lirikməni bə mujnə nəzə həniyən marağinə:

*Çiku oməm, bəy bəşəm?
Həvoədə mujnon pəredən.
Bomen bə çəş dəbəşən,
Çımı mijon fər edən (s.36)*

Mehmoni lirikə gəhrəmon harçi boştə dard kardədə; kali vaxt iştə jimonədə əy şobikə hiççi vındəni. Bəy jıqo çiedə ki, Xıdoən çəyku bəxəbəy, xəlqi kəşə anədə dardı- bəlo vındəni mavuji:

*İştənən zındənim bəy bışom. Xıdo,
Lampə piltə oso okuşədəm az.
İ ruj çımı oso boy beşi, Xıdo,
Bəvədə bənəş ki, çı kuşədəm az. (s.50)*

Lirikməni pie, məhəbbət, savdı bəş-tə muasirə aşiq-məşuqon oşədəni. De Əflatuniyə məhəbbəti iştə pəvəndi piə zoə zələmə devroniku pəsəmə bə, bə kon vırə şədə, bə çiy diə kardədə, iştə pəvəndi vındədə. (Əlbəttə, M. Fuzuliku omə təsire, Məcnuniku əxz bə ruhe im: Səhroədə har cınəvəsə, har kulisə Leyli vındədə, Həşi zilzılədə bə rost- bə çəp vitə Məcnun bə çəşəvə omedə):

*Tı mını mıku sey, tınım Xıdoko,
Dıliko dəvondəm, bəs çə şəkli be?
Səmandim az bıştə de bə Xıdo kə--
Xıdo kə divoədən iştə şikil be. (s.57)*

Aşiq jıqo zinedə ki, savdı mavuji qıləy ov- ovəyze, çəy təmom fikfami, fəaliyyəti bə və qətedə- bardədə. Bəy jıqo omedə ki, esət -sati Nohi tufon bəro

bəbe:

*Azən ovi oso bəştı sə qardəm,
Divonə Nohim az, tı çımı fiğon.
Valla, tarse- tarse bəti diə kardəm,
Tarsədəm oqardo çı Nohi tufon. (s.71)*

Mehmoni poeziyədə sənətkoəti har sətrədə, har bəndədə bə çəş çiedə. Şair bədiyə vasitonku, məcazonku vırəbəvırə istifadə kardədə, obrazinə fik noədə bə miyon. Çəy şaironədə məcərrədə mənəynə sıxanon bə con omedən, bə realə təsvir dəşədən:

*İ poə huzurədəy, i poə vəyədə--
In dınyoən çodəy çı səyku bə sə.
Odəmon ve vərrə mandən təyədə --
İştə təyə dasi ekuedən bə sə. (s.104)*

Mehmoni şaironədə epitet, metafo- ra, təşbeh... fikfami vey təsirin kardədə, şeiri bə ləzzət vardedə, tolışə zıvonı şinişəkə, qəncinəti bə dim bekarədə:

*...Çə tınım nıvinde az?
Çımı çəşon çə kuyə?
Kuətəğim zəmində az,
Çımı bəxtən çuə kuyə! (s.80. cinos)*

*...Çəşə arsim kıştiyə,
Şododə çımı mijə.
Nomomən səkiştəyə,
Mijon - parçini pojə (s.81. təşbeh)*

...Dı kəsən çək nimon, tı imi zındəş,
Çəmə çəşi lekədə gəm nişi kardə. (s.74. istiarə)

*...Bisutəmon ivrədə
Conimon piştə bibu.
Çımı vələ conədə
İştı con bıştə bibu. (s.79. hiperbola)*

...Lap qılə mujnən mını pəbəqətə bəştə duş. (s.19. litota)

Mehmoni tolışə ruh bəçə poeziyə zumandəti, bəçə obrazinə nitqi, inə zıvonı zinət vardedə. Bə şairi arzumon əve ki, əv jıqon dəvom bıkə.

(Şeirə pəşon çı M. Gərxəxanizadə "Bəy bışom, Xıdo", ("Sumqayıt", 2000, 106 səh.) kitobiku peqətə bıən)

Mirfəyaz Lirkəməni

XIDO TINİ OQƏTO!

Ay tı rosti votə kəs
İştə səfi qətə kəs
Eli dardı hitə kəs
Xıdo tını oqəto!

De həxi ro bışuş tı
Şəytoni ro nişuş tı
Con bivotş-biməşuş tı
Xıdo tını oqəto!

Divu nifrət kardəbuş
Hələlə nun hardəbuş
Pə-Moə gəmi bardəbuş
Xıdo tını oqəto!

Bıkəj bə yolu hurmət,
Bə rukisə mərhəmət
Nıməşuş hiçı toymət
Xıdo tını oqəto!

Kam bivotoj ki 'Az, Az'
Puçə konku bışuş vaz
Jıqo votdə Mirfəyaz
Xıdo tını oqəto!
Xıdo tını oqəto!

Məni Sən cəlməsən gör necə ram, sənə varam!
Qəti sənizliyə vermədim aram, sənə varam!

Sevəmmədim qeyrisin tək səni yarım sandım
Qatmadım mən bu məhəbbətimə haram, sənə varam!

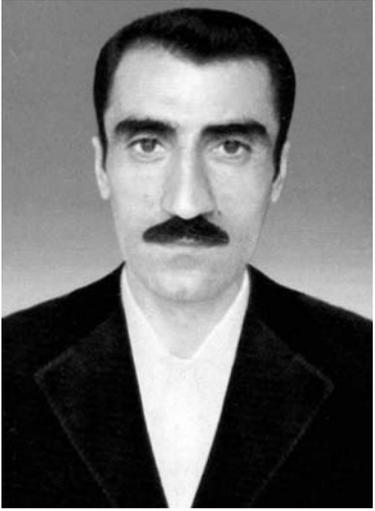
Mənə sənizliyi Rəbbim, nolar! Görməsin rəva-
Səndədi hər dördü-möhntimə çaram, sənə varam!

Oyrətdik sevnələrə, 'var' sevgiyə me'yar deyil!
Kasıb oğlanam, yoxdu pulum-param, sənə varam!

Bihudə tən etməsin biganə, qoy ansın bunu
Sən ey könül həmdənim, ürək param, sənə varam!

Lik məkanı, Talış soylu, ismimdə ki Mirfəyaz,
Nə qədər mən bu kimliyimdə varam, Sənə varam!!

Q Ə Z Ə L

ŞİRƏLİ MAQSUD

Şirəliyev Maqsud Məsti zəo moəku bə 05.12.1972- nə tarixədə Masallı rayoni Xanalion diyədə. Di əsasinə məktəb oroxniyə bəpeşt tam miyonə təhsil səşə Sığdaştı məktəbədə. Bə hınəsənəti, mədəniyyəti, ədəbiyyati bə behəddə maraq iştənış bə buruz doə bəvədə hələ məktəbədə handeədə. Həm iştənə məktəbədə, həmən rayon səviyyədə bə ə tədbir, musabiqə, musamirə, muzakirə bə ni ki, Maqsud əyo iştirak nıkə. Anədə fəxri fərmomon, tarifnomon, diplomon, fotoon, vidoon, albomon hestışe ki, hisobış ni. Esətən çəmə Tolışi zonədə dəvoniyə bə həmməy tədbironədə Maqsudi iştə vırış heste. Masallı Mədəniyyət iyan Turizm şöbə ən fəalə aktyoronə-

də qıləyni Maqsud Məsti zoəy. Nezə vaxtonədə ATV "Tanidim səni" bərnədə Maqsudi fəalə iştirak, əçəy uğuron hələ yodo beşəni. Maqsud həm Masallı, həm Lankoni xalq teatr kollektivon navdəbişi uzvonədə qıləy.

aşığe. Xanalionədə "Xanahi" nomədə qıləy seyrənqo (istirahət mərənqo) soxtəşə, aləm bəçəy təmşo mandə. Vişə- dəy dilədə çiqon kardə bion! Popilmqon peyku bə ji səröst kardə bion. Peyədə bı vırə honiçəşmə okirni-

hat kardədon. Ən yolə məziyyətış ime ki, iyo tolışı mətbəxi nozə neməton deştə har pırpazi iyo bə fəaliyyətə...

Maqsud həmən istedadinə şaire. Bə türki- tolışı niviştə xəyli əsəron hestışe. Çəy iqlə şeeri

ÇƏŞİM MANDE BƏ LƏLƏ RO

Əçəy ifadə bə kino kəşə bə Tolışi Şəbani obraz bənome.

2008-nə sori Masallı Mədəniyyətə kə nəzdədə Respublika xalq Teatron festival dəvoniyə bedəbe. "Xocaliku omə sədon" nomədə faciə-dramədə Maqsudi bardə sərröl bə mıkafat təqdimbe. (A.Şaiqi nombə Kukla teatri binada nişo doə bə in təmşo bə yolə hay-ku səbəbbə. Sərrölon arədə Maqsudi seminnə vırə qətişə.)

2005- 2007-nə soronədə de Xanəli, Nicati ssenari, rejissorəti silsilə bə tolışı kəşə bə tolışə kino serialonədə Şirəli Maqsud şirkət kardəşə bənə kinoaktyori. "Divo", "Tolış, bivot, bısır dəmə" (1-3) filmon bə dinyo pevilo bion. Çimon məşhurbeədə beşibhə Maqsudi hestışe yolə rol.

Maqsud Məsti zəo iştənən kino kəşəşə bə tolışı: "Cini həmlə", ssenari, rejissorəti, operatorəti həmmə çəye.

Maqsud Məsti zəo təbiəti

Şirəli Maqsud iyan Mübariz İbrahimovi pə

yo bə. Ruşnə hartərəfə vəşədə. Dinyo nadirə doon, vilon iyo kaştə bion, doy binədə, çuonədə ustul-mizon soxtə bion,bo istiraht karde bina- mənzilən dütə bion. De vote sə əbini çıvrə məziyətən, bəpe boy bıvindi...MDB məmləkəton haciyo xeyzonumjənə iyo omedən, mənəniyə istira-

edaştəmon bə hurmətinə bahandən . Əsər bəçəy qınbə pıə həsr kardə bə (Çı əsri sıftədə Masallı penə vişonədə kaştə bə çətənəhion çandkəson beriz-bexəbə ebardeşə, qın kardışe, çəvonədə qıləyniən Maqsudi pıə Məstibe)

A.A.Bayrami.

ÇƏŞİM MANDE BƏ LƏLƏ RO

In kə ruşnə pekardəbiş, Bəmə ve çək diə kardəbiş. Tı Necuədə çiq kardəbiş? Keş kədə mardəbəyş, lələ.

Tı simiston bekardebe, İştə xeyzon şo kardəbe. Dodo çəş as ru kardə bəy, Keş kədə mardəbəyş, lələ.

Hico ənə dard əbini, Piçi tonə sard əbini. Necu roədə pard əbini, Lələ konco mardəbu, ni?

Canomojış kədə mandə, Syo pencəkbe əçəy tandə, Çəy zəo bəyo Yasın handə, Lələ qınbə, qasbu mandə?

Bəro şeədə əvəsorbe, Bilbil boğə handeədəbe, Bo lələ gəb kandedəbe? Lələ xəbə doəkəs nibe!

Çı fələki dim syo bibe, Dardım veye- de dəvə bo. Əvəsori idəvə bo, Çəşim bəbe bə Lələ ro!

Ha kəs şeədə bəşə gəbi, Çı çəkbe çəyon gəb əbi. Maqsudi dil kəbob nəbi, Keş ki Lələ peydo bəbi!

2007

"TOLIŞON SƏDO" EDAŞTEDƏ: QULOĞLAN TEYMUR

Quloğlan Baloğlani zəo Teymurov çı moəku bə 1952-nə sori Liki rayoni Nucu (Nuəco) diədə. 1974-nə sori oroxniyəşə bə M. F. Axundovi nombə Urusə Zivoni iyan Ədəbiyyati İnstitut. "Ömrün karvan yolları" nomədə qıləy şeərə kitobi xıvande. Haliyədə jimon kardədə deştə xeyzoni Masallı rayoni Kalinovka diyədə.

BOY BIŞAMON BƏ ÇƏMƏ KƏ

Çe xosə çəş, çəkə bəve, Çe çəkə ruj, pokə şəve, Çımı votəy bəti əve: In dili vey xərob məkə, Boy bişamon bə çəmə kə.

Tı Ovşumiş, az astovə, Tı otəşiş, azən tovə. Kardedəm az bəti lovə, Vəse tı in nozi səkə, Boy bişamon bə çəmə kə.

Ha dimədə xolnə kinə, Mı bətinim vote zinə: Çəş kardədə tını inə. Dərostəşə tənəbi, kə: Boy bişamon bə çəmə kə.

Tı sığ viliş, zizən rəsə, In bilbili çəkə bə sə. İmşənqo ne, maştəvəsə Olətonı qırdıkukə, Boy bişamon bə çəmə kə.

Oxo iştən doəbe vədə, Dılım ənə tıptıpədə. Rəyrə məşi, qədə-qədə Rost məkə hay- kuy, mərəkə. Boy bişamon bə çəmə kə.

BƏŞTI ĞIBON

Tı sığ viliş bomino, Vallah, nime hiç qıno. İqlə bətiye qımon, İvrədə jəydən dilon, Boy məşi, bəşti ğıbon.

Çəş odəmi hardədə, Ağılı- huşi bardədə. Odəm vində- mardədə Ə muəxolon, ə bəvon: Boy məşi, bəşti ğıbon.

Zivoni şəkə- şine, Xoliçəsə ranqine. Qıləy zəo- qıləy kinə; Jıqo votəşə yolən: Boy məşi, bəşti ğıbon.

Çəssəm doydəm bə Xıdo, Bəməkə iştə yodo: Ə sıxanon, ə sədon; Əv zındə sırri- dilon, Boy məşi, bəşti ğıbon.

Boğədə bilbil handə, Sığ vili zizə randə. Əçəy xaçi perandə, Çı xosə vili jimon, Boy məşi, bəşti ğıbon.

Rujm şəve, vindənim, Korim, lolim, zındənim, Az iştı Quloğlanım, Doəme bəti ərməğon, Boy məşi, bəşti ğıbon.

ÇƏMƏ TOLIŞƏ BANDON

Vanqkən mını, omedəm, İqlə bəşmə damedəm, Nivindom- pandomedəm, Bəşmə bə hiri ğıbon, Çəmə Tolışə bandon!

Sunə, peşte bomino, Teli təşte bomino, Xıdo vəyşte bomino, Im vəşyətə çı yolən, Çəmə Tolışə bandon!

Vilonı xol- xıçine, Vişoni ranq-risine. Çe azize, çe şine Bilbilə kijə sədon! Çəmə Tolışə bandon!

Bo tolışon şoniş tı, Rijo çəşmə honiş tı. Hıtə pəhlivoniş tı. Şəv-ruj boti bahandom, Çəmə Tolışə bandon!

07.05.2012

EL SEVİNİR

Boylanaraq dörd bir yana, Toyxanaya bir baxsana. İnanmıram kimsə dana, Bu nişana el sevinər.

Qulaq as bu tar- kamana, Yaraşırsan bu zəmana. Dur başına çək bir şana, Başındakı tel sevinər.

Görməmişəm səni hərif, Ağıllısan, həm də arif, Hey edincə səni tərif, Dodağımla dil sevinər.

Bəyonmısən gözəl yarı, Hey baxırsan ona sarı. Sən onunla qoşa qarı, Bağçadakı gül sevinər.

Anan olunca bir qarı, Qayğı göstər ona barı. Əriyəndə dağlar qarı, Çayda axar sel sevinər.

Gətirdiyin qız birdənə, Kırpıqları dənə-dənə. Sözlə müjdə verdin sənə, Yaşıl çəmən, çöl sevinər.

Bahar oldu, gəldi Novruz, İstedadım verdi bürüz. Toy günündə bu gün, Bəhrüz, Torpaq, səma, yel sevinər.

SİZİN OLSUN

Zəhmət çəkib səhər- axşam Bir bağça-bağ yaratmışam, Tarixlərə iz atmışam, Mənalı vaxt sizin olsun.

Axıb burda alın tərım, Bir kasıbam, yoxdu zərım. Qabar olub əldə dərım, Qurduğum taxt sizin olsun.

Gülzar olunca bu dərə, Dəli dedi mənə hərə. Gördüyünüz bu mənərə, Bu şən busat sizin olsun.

Əşdim yeri oyuq- oyuq, Bəzən dəydi mənə soyuq. Allahdanmış bu buyuruq, Təki rəbdən izin olsun.

Alma, armud, badam, püstə Bəcərmışəm payibəstə. Dərd yükləmə qəmlər üstə, Bağ üstündə gözün olsun.

Bir gün oldu atam itdi, Kədər mənə əsir etdi. Hər dörd- qada mənə yetdi, Arzu , murad sizin olsun.

Köksümə dərd yığma, ana, Od vurma bu yanar cana. Nə olar bir toxdasana, Ağlar səsin həzin olsun.

Həsrət əyibdi qəddimi, Kədər aşib öz səddini. Gəzirəm ata rəddini, Kömək Əbəlfəzin olsun.

Ətir saçır lələli bağ, Gülzar olub tikanlı dağ. Kaş görəydim atamı sağ, Deyo: Oğul, ruzin olsun!

ŞİRƏLİ MAQSUD

TOLİSON SƏDƏ

OXONNƏ SƏHİFƏ

№ 17 (29) 12 may 2012-nə sor

Zabil Mədoj

Ğırdəşon nıvıştəşone, axuni dı qıt quavey bibu, çımı hiçi...

ÇIMI DASTON GİLBAŞ BIBUN

Astəyi-pust, hulqumış xəyli bə nav beşə rəhmətşə Ğalibi xəşəti vaxtonədə çayxonədə şino sohəti əsnədə ikərədə votışe:

-Az həftədə da kilo qujd səy-dəm kədə bə harde.

Diyədə yeqonə ğəsob bı rəhmətşə İsi mamu in sıxanon məsədə çəşoniş peşkəllə be:

-Çımı in daston ğılbaş bı-bun, əqəm manqədə bə Ğalibi dı kilo qujd kəşədəmbu!?

AXMƏX, BOÇI KAM VOTE?

Rəhmətşə kassir Təhməz bə Məskovə şe pidəşe, əyo sərbəzə-ti bıkə zəə tonə. Əncəx bə Urusəti roon çək bələd nibe, urusi zıvoni çək zındənibe. Omedə in koon çək zınə İsi paylo. Hələ iş-tə ome niyyəti nıvotə veyəzınə Təhməz parsədə çəyku:

-İsi bəmi rosti bıvot, ha bə Urusət şeədə, botı çənə mande-də?

İsi sırpüşə leysonobəvoj be: tikəy fik kardədə, zine- zine iş-tə dərəmədi kam votedə:

-200 mənət.

Təhməz mamu (cəmat həmə-mə əy jıqə vankardəbe) çı cəvo-bi sə bəpeşt, iş-tə niyyəti odarde-də:

CAMAL LƏLƏZƏ

ÇƏMƏ Dİ ƏHVOLOTON

-Lap çok, az bəti 200 mənət doydəm: iştı şe- omə, kirə mande həx, hardı- həş, həmmə bə çı-mı qi, mını bə Məskovə çı sərbəzə zəəm tonə bıbə, bıyə!

İn sıxanon məsə İsi bəştə satnəni sıxanon pəşimon bedə. Əncəx hiçur sipriş Təhməz mamu sıxanı arışde nəbi. Roziyəti doydə, əmma iş-tən bəştə votedə:

-Zə, axməx, iş-tə dərəməd anə boçi kam vote?

əəə

Əli mamu kanə merdonədə-be. Sırədiyən, xəyəmənd, xoşsi-fətbe. Hejo çubuğ əkəşi. Çubu-ğı iş-tən əsoxti. Roste, çəy tumo kardə çubuğ bə bıne çək nənış-di, əmma təhəri kardəbe, kəş-dəbe.

Ruji kədə colinəbe, hırdənon hay bə toni şəbin. Həşi sıədə bəy jıqə ome ki, doydə bıno dəvasdə bı həyvonon təşışone, bəvon ov doydə lozime. Eşde bə həyvonon ov doydə, qəvədə çubuğ, şe çolisə bə ov pur karde. Bə jıə anqılbiə vedrəş şodoy bə çol, enəme vedrə bekınni, çubu-ğı dum mande çəy qəvədə, kəl-ləş eqine bə çol. Ənəxədə:

-Əəə,-votədə, çubuği duməən şe bə çoli bin. Merd tə-mom pərtı-puluşbe, bəştəşən tu karde, bə həyvononən. Vedrə mande çolədə, həyvonon həşiyədə. Şe bə kəy peşkə bə tojə çubuğ soxtə...

MƏDƏ LƏTİFƏN

Hitleri qezıçulə

Ulumi Ruəkənoədə Bıləni mamu nomədə qıləy merd 9 mayədə, peş paradi nıştəbe Mədo çayxonədə çay peşo-medəbe.

Mədo cıvonon edəsədən bəçəy yaxədə ehaştə ordenon, çəyku parsədən:

-Bıləni mamu iş-tə kardə canqıku bəməno tikə qəp bı-jən.

Bıləni mamu bə i qəv oqardədə jıqə votedə:

- Balə ə sıpəzoə Stalini it-kəşən diş votəyşbəy "nazad", de çı Hitleri qezıçulən qırda əkəym, əvəym.

Məştə Əbdul tı bə qəmiədə məyju kaştəbe?

Mədoədə Məştə Əbdul nomədə qıləy merd hıstbe. İm Məştə Əbdul çə merdon-dəy ki, de jəğə merdon tolış fəxr karde bəzne.

Ha, rujiçirujon ujen qıləy məclisədə məxloq xırç pur nıştən, Əli axunan mohizə handə. Mohizə səbəpeşt məxloğ bıno kardə bə axuni sıvol doydə. Əlgəzəz kırt-dıroz, im sıxan, ə sıxan rəsdən bə vayşt-cəhəndimi məsələ. Har kəs qıləy sıxan votedə. Məştə Əbdulən ki, hiç kəsi tonə nı-rəsə koş nıbə. Əvey votedə: bə çımı qəvi hiç həromi qını-yə ni, çımı vırə vayşte! Hiç kəsən hiçi vote zındəni bəy. Məvotbən Məştə Əbdul cıvonəti vaxti dı Qə mamu Krasnovotskiədə dı qəmi omeyə-də bə Boku bə qıləy merdi əçəy məjuə kison təyli karde komaq kardan. Koməqəti nı-mədə hay qıləy məjuə kışə onədən ba duşi arəku beşə-dən. İm koy iqlə imon dı kəsi zındənbən. Əvey Qə mamu məclisədə oqardə bə Məştə Əbduli dı barzə vanqi vote-də: Məştə Əbdul vıtdəş həromim hardəm ni, çıçə, tı bə qəmiədə məju kaştəbe...

səbılovon (krossvord)

Çəpiku bə rost

2. Dıçdə əyu
4. Kanə olat
6. Nəqarət
9. Gejdı dode
10. Nəvuzə vıl
12. İdə kuke
13. Molon hənək
14. Şiti orəx
15. Ruşne şev

Pentono bə jinton

1. Kievdə xok
3. Ovi varde ezım
5. Meş
7. Jeni hovə şue
8. Pane kulme
11. Lod

Dəvardə numrədə şə səbılovoni sərəstəyon.

1. Aspəşəqi
2. Nıməyjo
3. Xomətu
4. Qofekərt

5. Çalğard
6. Qılov
7. Bəbəzoxlə
8. Pərəndə

9. Muzanqıl
10. Havzəqoduş
11. Muçək
12. Kəvələ

13. Bılnđ
14. Qırdım
15. Xomətu

EDAŞ
Orxan Əliyev

Üfüq-S

Dil vasitəsilə cəmiyyətin inkişafı
Community development through language

Üfüq-S MMC (VÖEN 1800107871) Azərbaycanda bir çox dillərə yazılı, şifahi biznes, Notarial tərcümələr və mətnlərin yığılması xidmətini təqdim edir. Biz Azərbaycan, Rus, İngilis, Təlş, Fars və s. dillərə yazılı tərcümələr edirik. Ətraflı məlumat almaq və ya xidmətlərimizdən bəhrələnmək üçün

(012) 564-68-91 nömrəsinə zəng edə və ya commercial_manager@ufuq.az

elektron ünvanımıza yazaraq əlaqə saxlaya bilərsiniz.

Təsisçi :
Rafiq Cəlilov

Tel.: +99470 909-85-90
E-mail: celilovrafiq@mail.ru
Qəzetin elektron variantını talish.org saytında oxuya bilərsiniz

Redaksiyanın ünvanına göndərilən əlyazmalar müəlliflərə qaytarılmır və mətnlərə rəy verilmir. Faktlara görə yalnız müəlliflər məsuliyyət daşıyırlar. Müəlliflərlə redaksiyanın mövgeyi uyğun gəlməyə bilər.

Qəzet Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınmışdır.

Qeydiyyat nömrəsi: 3462

Tiraj: 1000

Hesab nömrəsi:
AZN üçün: "Bank of Baku"
ASC Yasamal filiali
Cəlilov Rafiq Şahrza oğlu
hesab nömrəsi 380100000159315
VÖEN 1700038881
kod 506322
müxbir hesab 0137010007944
S.W.I.F.T JBBKAZ22

US Dollars:
Jahlov Rafiq Shahrza oghlu ACC N
3811001000159315
INTERMEDIARY BANK
Standard Chartered Bank, New York
CORR. ACC. 3582023389001
SWIFT: SCBLUS33
BENEFICIARY BANK:
"Bank of Baku" OJS S.W.I.F.T. JBBKAZ22
Baku, Azerbaijan